

ΟΜΑΔΑ Β

1ο ΘΕΜΑ

1.α: Οι κυριότερες πηγές προέλευσης των δούλων, σύμφωνα με το παράθεμα, ήταν οι εξής: α) ο πόλεμος, που αποτελούσε τον συχνότερο παράγοντα δουλείας (π.χ. «*γυναίκες και παιδιά λάφυρα πολέμου*»), β) η πειρατεία, (π.χ. Εύμαιος: «*τον απήγαγαν Φοίνικες έμποροι-πειρατές*» / δούλη από τη Σιδώνα: «*την οποία επίσης είχαν απαγάγει πειρατές από την Τάφο*») και γ) η γέννηση και ανατροφή εντός του οίκου (π.χ. Μελανθώ: «*μια δούλη που γεννήθηκε στον οίκο του Οδυσσέα... την ανέθρεψε η Πηνελόπη σαν να ήταν παιδί της*»).

1.β: Οι δούλοι, κατά την ομηρική εποχή αποτελούσαν περιουσιακό στοιχείο του οίκου (σύνδεση με σελ. 81 σχ. βιβλίου). Ωστόσο η διαφορετική τους προέλευση επηρεάζει τη θέση που αποκτούν στον ομηρικό οίκο, διαμορφώνοντας συνθήκες κοινωνικής διαφοροποίησης εντός της τάξης τους. Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να ενισχυθεί περισσότερο, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξης που ένας δούλος μπορεί να αποκτήσει στο πλαίσιο του ομηρικού οίκου. Αυτό σημαίνει ότι ένας δούλος (περίπτωση Εύμαιου) μπορούσε να αποκτήσει δική του περιουσία (οικονομική αυτονομία) και να αγοράσει δικούς του δούλους (κοινωνική ανέλιξη εντός της κοινωνικής τάξης των δούλων). Αξιοσημείωτη είναι η δυνατότητα παροχής προνομίων (*κλήρος γης, σπίτι, γυναίκα*) τα οποία ο κύριος του οίκου μπορούσε να παραχωρήσει σε κάποιον δούλο του, ως «ανταμοιβή» για την αφοσίωσή του. Οι βαθμοί αυτονομίας, επομένως, και οι δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξης που ένας δούλος μπορούσε να αποκτήσει εντός του οίκου βασίζονται στη διαμόρφωση σχέσεων αμοιβαίας ανταλλαγής (αφοσίωσης-εμπιστοσύνης) που ήταν δυνατόν να αναπτυχθούν ανάμεσα στους δούλους και στον κύριο του οίκου.

2ο ΘΕΜΑ

2.α: Στο απόσπασμα παρουσιάζεται το έργο του Φιλίππου όπως αποτιμήθηκε από τον γιο του Αλέξανδρο, ο οποίος απευθυνόμενος προς τους Μακεδόνες βετεράνους προβάλλει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του πατέρα του ως έργο εκπολιτισμού. (σύνδεση με σελ. 106-107 σχ. βιβλίου)

Οι μαθητές/τριες καλούνται να τεκμηριώσουν την απάντησή τους επιλέγοντας δύο (2) από τις ακόλουθες αναφορές στο κείμενο, προβαίνοντας σε έναν σύντομο κριτικό σχολιασμό του περιεχομένου της καθεμιάς:

- «*αφού σας παρέλαβε περιφερόμενους και φτωχούς, να βόσκετε λίγα πρόβατα στα βουνά [...]*αντί για προβιές σας έδωσε να φοράτε χλαμύδες»: μετάβαση από τη νομαδική/ποιμενική ζωή στην αστικοποίηση.

- «*σας κατέβασε από τα βουνά στις πεδιάδες[...]* και σας έκανε κατοίκους πόλεων»: μετάβαση από την εποχιακή μετακίνηση στη μόνιμη εγκατάσταση σε καλλιεργήσιμα εδάφη της πεδιάδας/ από την κώμη στην πόλη (πολιτική οργάνωση).

- «και σας έκανε ικανούς να πολεμάτε τους βάρβαρους γείτονές σας, έτσι που να στηρίζετε την ασφάλειά σας όχι τόσο στην οχυρότητα των τόπων σας, αλλά στην προσωπική σας ανδρεία»: υιοθέτηση της οπλικής φάλαγγας/ μετάβαση από τη ληστεία για την επιβίωση στην οπλική μάχη, από την ανοργάνωτη αμυντική τακτική στη διαμόρφωση επιθετικής δύναμης κρούσης (μακεδονική φάλαγγα).

- «σας εφοδίασε με νόμους και ήθη χρηστά»: μετάβαση από την απουσία νόμων (αυτοδικία, αγριότητα) στην έννομη τάξη και τον πολιτισμένο βίο.

2.β: Αναφορά στη μάχη της Χαιρώνειας:

«Και τους Αθηναίους και τους Θηβαίους, που καιροφυλακτούσαν πάντα να επιτεθούν στη Μακεδονία, τους ταπείνωσε»: (σύνδεση με σελ. 107 σχ. βιβλίου: σε μία από τις εκστρατείες του αντιμετώπισε νικηφόρα τις συνασπισμένες δυνάμεις των Θηβαίων και Αθηναίων στη Χαιρώνεια (338π.Χ).

Αναφορά στα αποτελέσματα:

α) «τους ταπείνωσε σε τέτοιο βαθμό, ώστε [...] να ζητούν εκείνοι από εμάς να τους παράσχουμε ασφάλεια»: η «ταπείνωση»-ήττα των συνασπισμένων δυνάμεων Αθηναίων-Θηβαίων σηματοδοτεί το τέλος της περιόδου της «ελληνικής πόλεως» και τη μετάβαση στην «ελληνιστική μοναρχία» με την ανάδειξη του Φιλίππου ως αδιαφιλονίκητου ηγέτη που «εγγυάται» την ειρήνη και την ασφάλεια για όλους τους Έλληνες (σύνδεση με σελ. 108 σχ. βιβλίου: απαγόρευση συγκρούσεων μεταξύ των πόλεων, ελεύθερη ναυσιπλοΐα).

β) «αφού κατέβηκε στην Πελοπόννησο, διευθέτησε εκεί τα πράγματα[...] αναγορεύτηκε αρχηγός με απόλυτη εξουσία όλης της υπόλοιπης Ελλάδας για την εκστρατεία εναντίον του Πέρση βασιλιά»: αναφορά στο Συνέδριο της Κορίνθου (337π.Χ.) και στην επίσημη διακήρυξη της πολιτικής ενοποίησης των Ελλήνων υπό την αρχηγία του Φιλίππου με στόχο την ανάληψη της επιθετικής εκστρατείας εναντίον των Περσών. (σύνδεση με σελ. 107-108 σχ. βιβλίου)